

ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК ПРИЧОРНОМОР'Я

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Видається три рази на рік

№ 3 (3), частина 3. 2011

Збірник заснований
26.01.2011 р.

Засновник –
Херсонський юри-
дичний інститут
Харківського
національного
університету
внутрішніх справ

Свідчення про
державну реєстрацію
друкованого засобу
масової інформації:
серія КВ № 17165
6215 Р

Видавець:
Херсонський
юридичний
інститут
73034, Україна,
м. Херсон,
вул. Фонезіна, 1
Т: +38 (0552)
33-82-66;
+38 (0552)
33-74-86;
e-mail: www.khi.kherson.ua

Збірник включений
до переліку фахових
видань ВАК України
з юридичних наук
(Рішення Президії
ВАК України
№ 1-05/4
від 22 квітня 2011 р.)

Рекомендовано до
друку рішенням
Вченої ради
Херсонського юри-
дичного інституту
Харківського
національного
університету
внутрішніх справ
(рішення № 6 від
26.01.2011 року)

© ХЮІ, 2011

Редакційна колегія:

Пихтін М.П.

кандидат юридичних наук (головний редактор);

Бевзенко В.М.

доктор юридичних наук, доцент
(заступник головного редактора);

Діденко С.В.

кандидат юридичних наук, доцент
(заступник головного редактора);

Демченко В.М.

кандидат філологічних наук, доцент
(відповідальний секретар);

Антонов К.В.

доктор юридичних наук, професор;

Бандурка О.М.

доктор юридичних наук, професор;

Берлач А.І.

доктор юридичних наук, професор;

Берназ В.Д.

доктор юридичних наук, професор;

Галуцько В.В.

доктор юридичних наук, доцент;

Коломоєць Т.О.

доктор юридичних наук, професор;

Комзюк А.Т.

доктор юридичних наук, професор;

Кузніченко С.О.

доктор юридичних наук, професор;

Кузьменко О.В.

доктор юридичних наук, професор;

Литвинов О.М.

доктор юридичних наук, доцент;

Лук'янець Д.М.

доктор юридичних наук, доцент;

Мельник Р.С.

доктор юридичних наук, старший
науковий співробітник;

Стратонов В.М.

доктор юридичних наук, доцент;

Комзюк Л.Т.

кандидат юридичних наук, доцент;

Куйбіда Р.О.

кандидат юридичних наук;

Юшкевич О.Г.

кандидат юридичних наук

Збірник складається з наукових статей, присвячених проблемам підготовки майбутніх правоохоронців, актуальним питанням права України та розвитку державного будівництва.

Видання розраховано на вчених-юристів, викладачів, курсантів і студентів навчальних закладів системи МВС і цивільних юридичних навчальних закладів, а також практичних працівників ОВС.

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій

ЗМІСТ

Бараш Є. Ю. Шляхи вдосконалення правових та організаційних засад у сфері комунально-побутового забезпечення засуджених в Україні	4
Булик І. Л. Нормативно-правове регулювання права на освіту та фахову підготовку інвалідів	15
Говійко Є. А. Особливості формівання інформації в базах даних Національного центрального бюро Інтерпол	25
Гуржій А. В. Актуальні проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху: витоки та шляхи вирішення	37
Демченко В. М. Неорганічні особливості юридичного мовного стилю: синтаксичний рівень	47
Іващенко О. В. Історія формування та запровадження адміністративних судів України.....	62
Завьялова Н. С. Управленческие процедуры в системах государственного администрирования зарубежных стран	75
Лавринець А. Є. Діяльність адміністрації Державної прикордонної служби щодо здійснення прикордонного контролю осіб	86
Лінік Є. П. Природа захисту прав біженців.....	95
Музичук О. М. Поняття та ознаки правоохоронних органів в державі як об'єкта контролю	107

Неволя В. В. Участь України у діяльності міжнародних міжурядових організацій	124
Савранчук Л. Л. Європейський досвід щодо оформлення та видачі візових документів для в'їзду іноземців та осіб без громадянства до країн ЄС	133
Сергієнко К. А. Принцип публічності (офіційності) в системі принципів адміністративно- юрисдикційної діяльності міліції	145
Стрельченко О. Г. Прогалини практики надання адміністративних послуг	157
Чертенкова А. М. Ознаки масових заходів громадсько-політичного характеру у контексті забезпечення міліцією громадського порядку і безпеки під час їх проведення	169
Чорна В. Г. Детермінація поняття адміністративно- правових засобів регулювання сфери позашкільної освіти	181
Кохман В. Н., Барсукова Т. В. Актуальные проблемы реализации международных стандартов обращения с осужденными в Европейской пенитенциарной системе	190
Басов А. В. Онтологічна характеристика поняття "Адміністративна процедура"	203
Нікітенко О. І. Методологічні засади правоохоронних органів у сфері охорони внутрішньої безпеки країни	214

- без громадянства та громадянина в правовій державі / Чехович С. // Проблеми міграції: Укр. інформант. –аналіт. журн. – 2002. – № 1 (19). – С. 3;
5. Академічна юридична наука / уклад. І. Б. Усенко, Т. І. Бондарчук; ред. Ю.С. Шемшученко; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 1998. – С.401;
6. [Http://www.reactor.org.ua/news](http://www.reactor.org.ua/news);
7. [Www.proua.com](http://www.proua.com)

УДК 351.743 (477)

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В ДЕРЖАВІ ЯК ОБ'ЄКТА КОНТРОЛЮ

Музичук О. М.

У статті характеризується чинне законодавство України та наукова література на предмет визначення у них поняття правоохоронних органів. Визначаються особливості правоохоронних органів в державі як об'єкта контролю, формулюється їх поняття.

Ключові слова: правоохоронні органи, об'єкт контролю, законодавство України.

Характеризуется действующее законодательство Украины и научная литература на предмет определения в них понятия правоохранительных органов. Определяются особенности правоохранительных органов в государстве как объекта контроля, формулируется их понятие.

Ключевые слова: правоохранительные органы, объект контроля, законодательство Украины.

The current legislation of Ukraine and scientific literature are characterized for the purpose determination in them concepts of law enforcement authorities. The features of law enforcement authorities are determined in the state as a control object, their concept is formulated.

Key words: law enforcement authorities, control object, legislation of Ukraine.

Постановка проблеми та її зв'язок із провідними науковими та практичними завданнями. Необхідність уточнення поняття та визначення ознак правоохоронних органів у державі як об'єкта контролю обумовлена та-

ким: незважаючи на значну кількість наукових досліджень, предметом яких були правоохоронні органи, їх поняття, сутність та особливості визначаються по-різному, подекуди з протилежних поглядів; відсутнє чітке законодавче

визначення поняття правоохоронних органів; не визначено вичерпний перелік правоохоронних органів, оскільки нормативно-правові акти – як законодавчі, так і підзаконні – визначають різну їх кількість (в одних правових актах одні й ті ж органи називаються правоохоронними, в інших – ні); у чинному законодавстві не визначено спеціальні ознаки правоохоронних органів, за допомогою яких можна було б виокремити останні з-поміж інших державних органів.

Такий стан наукової розробки та законодавчого врегулювання діяльності правоохоронних органів не можна визнати нормальним для держави, яка задекларувала себе як правову та демократичну [1]. На необхідність системної реформи правоохоронних органів, визначення їх переліку та загальних ознак неодноразово вказувалось у звітах і висновках міжнародних організацій. Спроба щодо виправлення такої ситуації була зроблена у

відповідних роз'ясненнях Верховного суду України [2; 3]. Проте у них використовується таке ж тлумачення правоохоронних органів, що міститься у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з цієї проблематики. Поняття та ознаки правоохоронних органів визначались у наукових дослідженнях О. Бандурки, О. Безсмертного, В. Білоуса, І. Бондаренка, С. Денисюка, А. Комзюка, А. Куліша, А. Кучука, К. Мельника, М. Мельника, Т. Пікулі, Ю. Плигуна, В. Фатхутдінова, М. Хавронюка, М. Шиліна, Ю. Шемшученка та інших авторів. Проте, незважаючи на численні дослідження особливостей діяльності окремих правоохоронних органів України у роботах сучасних науковців, це питання не можна віднести до вирішених як на методологічному, так і на практичному рівні.

Цілі та завдання статті. Метою цієї статті є удосконалення поняття та ознак правоохоронних органів в державі як об'єкта контролю. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні завдання: схарактеризувати чинне законодавство України та наукову літературу на предмет визначення у них поняття правоохоронних органів; визначити особливості правоохоронних органів в державі як об'єкта контролю та запропонувати їх поняття.

Виклад основного матеріалу. У чинному законодавстві України міститься щонайменше три визначення поняття «правоохоронні органи». Зокрема у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» правоохоронні органи визначені як «органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони

державного кордону, органи державної податкової служби, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державної контрольно-ревізійної служби, рибохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» (ст. 2) [4].

Пропонуючи таке визначення поняття правоохоронних органів, законодавець пішов шляхом їх перерахування. Проте такий спосіб є неефективним, оскільки визначення поняття «правоохоронні органи» закінчується словами, що такими є й «інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [4]. Крім того у другій частині цієї статті зазначено, що захисту підлягають «також співробітники кадрового складу розвідувальних органів України, працівники Антимонопольного комітету України та уповноважені особи Державної комісії з цінних паперів та фондового

ринку України» [4]. Деякі із зазначених у ст. 1 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» є окремими структурними підрозділами інших органів, які віднесені до правоохоронних. Сказане стосується органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, які підпорядковані Державному департаменту виконання покарань України. Крім перерахування правоохоронних органів, законодавець робить наголос на функціях, що ними виконуються, до яких відносить «правозастосовну або правоохоронну» і які, на нашу думку, характерні для переважної більшості й інших державних і недержавних органів, які здійснюють правоохоронну діяльність. Варто також звернути увагу на те, що у цьому Законі та багатьох інших законодавчих актах поняття та перелік правозастосовних або правоохоронних функцій відсутні.

Підхід, відповідно з

яким у законодавчих актах робиться наголос на тому, що правоохоронні органи виконують правозастосовну та (або) правоохоронну функції, використовується в інших правових актах. Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» правоохоронні органи визначено як «державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [5].

На нашу думку, таке визначення має як позитивні, так і негативні аспекти. Зокрема позитивним є те, що законодавець правоохоронні органи називає державними, що дає змогу відмежувати їх від низки недержавних органів (формувань, організацій), які здійснюють правоохоронну діяльність (громадських формувань правоохоронної спрямованості, служб безпеки й охорони приватних організацій та підпри-

емств, правозахисних організацій, адвокатури та нотаріату, тощо). Негативним є те, що на відміну від Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» в Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» між термінами правозастосовні та правоохоронні функції використовується сполучник або, що значно розширює перелік органів, які відповідно до цього Закону можуть називатися правоохоронними, позаяк виходить, що будь-який державний орган, який здійснює правозастосовні або правоохоронні функції, є правоохоронним.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» правоохоронні органи визначено як «органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій» [6].

Порівняльний аналіз визначення правоохоронних органів, які передбачені законами України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5] та «Про основи національної безпеки України» [6], надав змогу зробити висновок про їх суттєву відмінність. Так, у першому з названих законів використано словосполучення державні органи, у другому – органи державної влади, останнє з яких є більш вузьким за змістом, а отже значно звужує перелік органів, які можуть бути віднесені до правоохоронних; у першому із зазначених законів використано словосполучення відповідно до законодавства, у другому – згідно з Конституцією і законами України, що також звужує перелік нормативно-правових актів, якими передбачено здійснення правоохоронних функцій; у першому Законі йдеться про правозастосовні або

правоохоронні функції, у другому – лише про правоохоронні.

На нашу думку, закони України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» та «Про основи національної безпеки України» мають низку недоліків щодо визначення поняття «правоохоронні органи». Наприклад, у Законі України «Про основи національної безпеки України» зазначається, що «Конституцією і законами України» покладено на правоохоронні органи здійснення правоохоронних функцій, натомість такі функції можуть передбачатися й іншими видами законодавчих актів – наприклад, кодексами та підзаконними актами Президента та Кабінету Міністрів України, які спрямовані на деталізацію законодавчих актів. У Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохорон-

ними органами держави» мова йде про «правозастосовні або правоохоронні функції», що є некоректним, оскільки використання сполучника або надає змогу до правоохоронних органів віднести будь-які державні органи, що здійснюють не лише правоохоронні, а й правозастосовні функції. І як правильно з цього приводу зазначив В. Білоус, поняття «правоохоронні органи» необхідно відрізнити від поняття «правозастосовні органи», яке є більш широким..., правоохоронні органи – це тільки частина правозастосовних органів» [7, с. 30–31]. Крім того варто відзначити, що не всі органи державної влади, які навіть і виконують правоохоронні функції, є правоохоронними органами. Сказане, наприклад, стосується органів суду, які до правоохоронних органів не належать. Такий висновок можна зробити навіть із назви Закону України «Про державний захист працівників

суду і правоохоронних органів України», якою законодавець розмежовує працівників суду та власне працівників правоохоронних органів.

У методичних матеріалах Генеральної прокуратури України з питань координаційної діяльності з боротьби зі злочинністю правоохоронні органи визначено як «державні органи, що виконують функції, пов'язані з виявленням та припиненням адміністративних чи кримінальних правопорушень, і мають повноваження щодо порушення і провадження (здійснення) адміністративного чи кримінального переслідування та вжиття заходів примусу щодо правопорушників до вирішення справи по суті судовими або іншими органами, уповноваженими на здійснення правосуддя» [8].

Таке визначення поняття правоохоронних органів є більш змістовним порівняно з тими, які пропонуються Законами України «Про державний за-

хист працівників суду і правоохоронних органів» [4], «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5], «Про основи національної безпеки України» [6], проте і воно не дає змоги визначити вичерпний перелік правоохоронних органів, оскільки передбачає лише декілька можливих функцій (напрямків) правоохоронної діяльності. Щодо таких функцій (напрямків) діяльності правоохоронних органів, як «виявлення кримінальних правопорушень», «порушення і провадження кримінального переслідування» заперечень немає, оскільки, на нашу думку, всі органи, які уповноважені порушувати кримінальні справи та здійснювати досудове слідство, належать до правоохоронних. Що стосується адміністративної практики, то тут є певні застереження, на яких було акцентовано увагу вище.

Вищенаведене дає змогу

зробити висновок про те, що законодавець пропонує різні підходи до визначення поняття «правоохоронні органи», які можна об'єднати у чотири групи: шляхом наведення їх переліку; шляхом визначення їх ознак; шляхом зазначення того, що такі органи виконують правозастосовні та (або, чи) правоохоронні функції; шляхом визначення того чи іншого органу як правоохоронного. Проте жоден із наведених підходів не дав бажаного результату, оскільки питання про те, які органи є правоохоронними, залишається відкритим. Більш логічним є підхід, відповідно до якого у законодавчому акті вказується, що конкретний орган є правоохоронним, що характерно для законів України «Про службу безпеки України» [9], «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» [10], «Про Державну прикордонну службу України» [11] та низки інших законодав-

чих актів. Проте цей підхід чомусь не отримав поширення у законотворчій практиці.

Переважає більшість законодавчих і підзаконних актів, які використовують термін правоохоронні органи, не містять визначення його поняття. А ті з них, що такі визначення містять, на нашу думку, є дуже лаконічними, вузькими за змістом. Натомість окремі автори, навпаки, лаконічність законодавчо визначених понять вважають перевагою, а не недоліком правових актів. Наприклад, К. Бельський наголошує на тому, що «коротко розкриваючи сутність правового явища, законодавець більш точно формулює правові норми» [12, с. 20]. З нашого погляду, лаконічність законодавчо визначеного поняття практично є недоцільною, оскільки не дає змоги визначити його особливості, відмінність від інших понять. Це наглядно продемонстровано у законодавчих визначеннях поняття

«правоохоронні органи» [4 – 6], які піддавались неодноразовій критиці. Як справедливо відзначається в науковій літературі, «така ситуація не тільки свідчить про відсутність єдиного підходу в розумінні того, які органи є правоохоронними, не просто ускладнює вирішення теоретичних проблем у цій сфері, але й здійснює негативний вплив на діяльність цих органів, оскільки безпосереднім чином впливає на правове регулювання компетенції таких органів, правовий і соціальний статус їх працівників, тощо» [13, с.91].

Серед науковців є як прихильники, так і опоненти законодавчого визначення поняття правоохоронних органів, їх ознак і видів. Наприклад, М. Будаков пропонує відмовитися від дефініції «правоохоронні органи» в законі, наголошуючи на тому, що «в інтересах законодавства порушена проблема не повинна полягати в точному визначенні ка-

тегорії «правоохоронні органи», оскільки вона є загальнофілософською. Для українського законодавства, – вважає вчений, – доречним буде відійти від цього терміна взагалі, розуміючи під ним всі державні органи, які так чи інакше пов'язані з охороною права» [14, с. 34 – 35]. Подібну точку зору висловлює В. Ковальська, наголошуючи на тому, що «недоцільно вести дискусію щодо встановлення конкретного переліку правоохоронних органів, і ми не бачимо сенсу в такому пошуку, оскільки вважаємо, що зробити такий перелік неможливо» [15, с. 11].

Підхід науковців, які обґрунтовують доцільність законодавчого визначення поняття правоохоронних органів, їх ознак та видів, видається нам більш логічним. Як влучно відзначають В. Бесарабов, Ю. Капітонов, В. Макаренко та В. Рябцев, «застосування законодавцем терміну «правоохоронні органи» без чіткого визначення його

поняття і ознак може викликати серйозні юридичні колізії, суперечності в діяльності державних органів, невизначеність в організаційних відносинах і неповноту виконання ними покладених обов'язків, відсутність необхідної координації їх дій, інші негативні наслідки» [16, с. 9].

Науковці пропонують різні визначення поняття правоохоронних органів [17, с. 513; 18, с. 127; 19, с. 50; 20, с. 113; 21, с. 6; 22, с. 12; 23, с. 6; 24, с. 8; 25, с. 43–44; 26, с. 127; 27, с. 143; 28, с. 91; 29, с. 17], аналіз яких надав змогу зробити такі узагальнюючі висновки:

1. Як правило, науковці використовують два підходи до визначення поняття «правоохоронні органи»: перший полягає у наведенні в понятті правоохоронного органу його ознак; другий – у переліченні видів правоохоронних органів [18, с. 127; 24, с. 8]. Проте жоден із таких підходів не є оптимальним та ефективним, оскільки

ки переважна більшість із наведених авторами ознак (наділення правоохоронних органів компетенцією щодо охорони громадських відносин, урегульованих правом [17, с. 513], забезпечення ними додержання та реалізації прав і свобод громадян, законності та правопорядку [19, с. 50], покладення на них правоохоронної діяльності [20, с. 113], здійснення правозастосовної та правоохоронної функцій [21, с. 6], уповноваження державою на здійснення нагляду і контролю [26, с. 127]) є характерними й для інших державних, а в деяких випадках – і недержавних органів. Те ж стосується підходу, відповідно до якого правоохоронні органи перелічуються в окремому понятті [18, с. 127], оскільки таке поняття закінчується словами й інші органи, що здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції.

2. Неможемо погодитися з деякими авторами, які за-

значають, що перелік правоохоронних органів «передбачений Конституцією» [20, с. 113], оскільки в Основному Законі такого переліку нема, більше того – термін правоохоронні органи в Конституції України використовується лише в одній її статті.

3. Загальним недоліком вищенаведених визначень є те, що переважна більшість авторів не вказують на те, що вони є державними [19, с. 513; 20, с. 113; 21, с. 6; 23, с. 6; 26, с. 127].

4. З такими ознаками правоохоронних органів, як боротьба зі злочинністю, застосування державного примусу, озброєність, підвищений соціально-правовий захист, які містяться у визначення правоохоронних органів, можна погодитись, але лише у комплексі з використанням інших ознак правоохоронних органів.

Необхідно розрізняти такі поняття, як «правоохоронні функції», «правоохоронна діяльність» та «правоохоронні органи»,

два перших з яких досить часто використовуються під час визначення правоохоронних органів. На нашу думку, терміни правоохоронна діяльність і правоохоронні функції є однаковими за змістом, однак більш об'ємними, ніж термін правоохоронні органи, оскільки не всі державні та недержавні органи, які здійснюють правоохоронні функції (правоохоронну діяльність), є правоохоронними. Сказано стосується органів суду, переважної більшості державних інспекцій, адвокатури, нотаріату, громадських формувань правоохоронної спрямованості, приватних служб безпеки та охорони тощо. Крім того з теоретичної і практичної точки зору треба відрізнити правоохоронні органи та суб'єктів правоохоронної системи, які співвідносяться як особливе і загальне, оскільки суб'єктами правоохоронної системи є: держава, суди, правоохоронні органи, громадські правоохоронні

організації, правозахисні організації тощо.

Специфічні риси (ознаки), які вказують на відмінність правоохоронних органів від інших державних та недержавних інституцій, наводяться авторами в окремих переліках. Наприклад, А. Куліш однією з таких ознак називає «можливість правоохоронних органів у випадках необхідності... відхилитися від правових приписів, обов'язкових для інших суб'єктів суспільних відносин» [19, с. 50], що, на нашу думку, суперечить принципу законності. Напевно, автор мав на увазі наявність у правоохоронних органів спеціальних повноважень (на проведення обшуку, зняття інформації з каналів зв'язку, затримання, застосування вогнепальної зброї, тощо), яких не мають інші державні органи. Проте здійснення таких заходів не є «відхиленням від правових приписів», як вказує автор, оскільки їх реалізація чітко регла-

ментована законодавчими актами.

С. Денисюк до таких ознак відносить такі: це «органи, які, по-перше, у своїй діяльності виступають від імені держави, по-друге, наділені владними повноваженнями і, по-третє, діють в інтересах усього суспільства» [26, с. 128]. Вони, на нашу думку, характерні для будь-якого державного органу влади.

Варто погодитись з А. Кучуком у тому, що «знання ознак, за якими правоохоронні органи відрізняються від інших державних органів та від правоохоронних організацій, дозволяє перш за все правильно визначити місце правоохоронних органів в системі інших державних органів з погляду компетенції та відповідальності за стан справ у відповідній сфері, за виконання поставлених перед ними завдань [30, с. 11]. Додамо й те, що відмежування правоохоронних органів від інших державних та громадських органів надасть змо-

гу вирішити багато інших питань, насамперед тих, які стосуються: соціального забезпечення працівників правоохоронних органів, їх правового захисту, встановлення для них особливого порядку проходження служби, пенсійного забезпечення тощо.

До ознак правоохоронних органів як об'єкта контролю пропонуємо віднести такі:

1. Вони є державними органами, про що чітко вказано у законодавчих актах, які регламентують їх діяльність, і, як правило, органами виконавчої влади, за винятком органів прокуратури.

2. Вони спеціально створені з метою забезпечення охорони та захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави, більшою мірою – від злочинних посягань, меншою – від інших правопорушень.

3. Виконання правоохоронних функцій є визначальним (основним) у їх діяльності, що передбачено відповідними завдан-

нями, які вони виконують повсякденно та постійно.

4. Правоохоронні завдання, функції та повноваження такі органи виконують на професійній основі, що передбачає відповідну підготовку правоохоронців.

5. Виконання правоохоронних завдань, функцій та повноважень передбачає можливість застосування ними державного примусу.

6. Наявність у правоохоронних органів спеціальних повноважень для попередження, розкриття і розслідування злочинів, які не характерні для інших державних органів (контрольна та оперативна закупівля та постачання товарів, проведення операцій по захопленню злочинців, зняття інформації з каналів зв'язку, проведення обшуку, затримання та арешт осіб, застосування спеціальних засобів активної оборони та нападу, вогнепальної зброї тощо).

7. Здійснюючи контроль за діяльністю та поведінкою фізичних та

юридичних осіб, інших колективних суб'єктів правовідносин, правоохоронні органи також є об'єктом контролю з боку тих, кого вони контролюють, тобто має місце взаємний контроль.

8. Додатковий порівняно з іншими працівниками соціально-правовий захист персоналу правоохоронних органів, обумовлений особливостями проходження ними так званої «правоохоронної служби», низкою обмежень та заборон, пов'язаних з такою службою; питання їх дисциплінарної відповідальності, як правило, регламентуються спеціальними статутами про дисципліну.

9. Як правило, для виконання покладених обов'язків правоохоронні органи наділені відповідними атрибутами, які дають підстави називати їх «силовими структурами» (спеціальні звання, спеціальний формений одяг, відповідні знаки розрізнення, право носіння та застосування вогнепальної зброї).

10. Їх правоохоронна діяльність координується Кабінетом Міністрів України або одним із них (прокуратурою – з питань протидії злочинності; митними органами – з питань протидії митним злочинам та іншим митним правопорушенням і т.д.).

Висновки. Таким чином, правоохоронні органи пропонуємо визначити як державні органи, метою утворення та діяльності яких є охорона та захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави, насамперед від злочинних посягань, що є визначальним (основним) в їх діяльності, і які у зв'язку з цим та на професійній основі виконують правоохоронні завдання, функції та повноваження, здійснення яких передбачає можливість застосування державного примусу, а їх працівники мають підвищений соціально-правовий захист, обумовлений особливостями проходження ними так званої «правоохоронної служби».

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141;
2. Про застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві : Постанова Верховної Ради України : від 18.06.1999 р., № 10 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0010700-99&c=1#Public>;
3. Практика застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві : Постанова Верховного Суду України : від 24.11.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=p0019700-99&c=1#Public>;
4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України : від 23.12.1993 р., № 3781-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50;
5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України : від 19.06.2003 р., № 975-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366;
6. Про основи національної безпеки України : Закон України : від 19.06.2003 р., № 964-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351;
7. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект): дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Білоус Віктор Тарасович. – Ірпінь, 2004. – 444 с.;
8. Координаційна діяльність прокуратури по боротьбі зі злочинністю : метод. матеріали Генеральної Прокуратури України. – К. : ГПУ, 2006. – 8 с.;
9. Про Службу безпеки України : Закон України : від 25.03.1992 р., № 2229-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382;
10. Про Державну прикордонну службу України : Закон України : від 03.04.2003 р., № 662-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208;
11. Про державну охорону органів державної влади України та

- посадових осіб : Закон України : від 04.03.1998 р., № 160/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 236;
12. Бельский К. С. Административная ответственность. Генезис, основные признаки, структура / К. С. Бельский // Государство и право. – 1999. – № 12. – С. 12–20;
 13. Антикорупційний моніторинг діяльності Державної автомобільної інспекції: методика та результати : монографія / кол. авт. ; за заг. ред. О. О. Сердюка. – Х. : ХІСД, 2008. – 128 с.;
 14. Будаков М. О. Проблеми визначення терміна «правоохоронні органи держави» / М. О. Будаков // Державна безпека України. – 2004. – № 2 (2). – С. 34–38;
 15. Ковальська В. В. Міліція в системі правоохоронних органів держави (адміністративно-правові аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. В. Ковальська ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 37 с.;
 16. Бессарабов В. Г. Координация деятельности правоохранительных органов борьбе с преступностью : науч.-метод. реком. / В. Г. Бессарабов, Ю. В. Капитонова, В. А. Макаренко, В. П. Рябцев. – М. : Генеральная прокуратура Российской Федерации, НИИ проблем укрепления законности и правопорядка, 2001. – 65 с.;
 17. Юридичний словник – довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Феміна, 1996. – 696 с.;
 18. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.;
 19. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Куліш Анатолій Миколайович ; Харківськ. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2009. – 432 с.;
 20. Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні : [навч. посіб.]. / Д. П. Фіолевський. – К. : Кондор, 2006. – 324 с.;
 21. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. П. Гель, Г. С. Семанков, С. П. Кондракова. – К. : МАУП, 2004. – 272 с.;
 22. Дяченко В. І. Система правоохоронних органів : навч. посіб. / В. І. Дяченко. – К. : КНЕУ, 2003. – 320 с.;

23. Судебные и правоохранительные органы Украины : учебник / под ред. А. М. Бандурки. – Х. : Ун-т внутр. дел, 1999. – 350 с.;
24. Ковальський В. С. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. / [В. С. Ковальський (керівник авт. колективу), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін.] ; відп. ред. Я. Кондратьєв. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 320 с.;
25. Мельник М. І. Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі : навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2001. – 512 с.;
26. Денисюк С. Ф. Громадський контроль як гарантія законності у адміністративній діяльності правоохоронних органів в Україні / С. Ф. Денисюк. – Х. : ТД «Золота миля», 2010. – 368 с.;
27. Шилін М. О. Проблеми визначення поняття «правоохоронні органи», назви і структури відповідної навчальної дисципліни у сфері юридичної освіти / М. О. Шилін // Проблеми законності. – 2007. – Вип. 92. – С. 138–145;
28. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія. – Х. : Харківськ. нац. ун –т внутр. справ, 2009. – 360 с.;
29. Правоохранительные органы : [учебник] / под ред. А. В. Ендольцевой, О. А. Галустяна, А. П. Кизлыка. – 6 –е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА ; Закон и право, 2009. – 447 с.;
30. Кучук А. М. Правоохоронні органи в Україні: нормативне регулювання та критерії виокремлення / А. М. Кучук // Наук. вісник Дніпропетровськ. держ. ун –ту внутр. справ. – 2008. – № 2. – С. 10–16.